

Academias vägledarutbyte i Palma de Mallorca den 4-8 april 2011

Före avresan

När meddelandet med information om stipendium genom Academia landade i min inkorg, blev jag först jublande glad. Därefter smög sig prestationsångest och stress in under huden: ”Jag ska producera en Powerpoint och presentera det svenska utbildningssystemet och vägledningsorganisationen inför okända kursdeltagare från Europa och andra externt inbjudna – på engelska. Jag ska söka efter och boka lämpliga färdmedel och ett boende. Jag måste eventuellt läsa in mig på fackuttryck och det spanska utbildningssystemet före avresan. Jag ska lämna in en ledighetsansökan på jobbet – och vara borta i en hel vecka mitt under intensiv komvuxtermin. Dessutom måste jag ordna en lösning för barnen.”

Jag tog några djupa andetag och reflekterade en stund: Varför ansträngde jag mig egentligen för att tajma ansökningstiden för utbytet? Varför tog jag mig tid till att skriva ihop det personliga brevet och att fylla i blanketter på engelska?

Jo, jag genomförde insatserna för att jag ville komma ut i Europa! För att jag var sugen på nya influenser, vägledarkontakter i andra länder och på att ta del av ett annat lands utbildningssystem och vägledningsorganisation. Dessutom var jag intresserad av att använda mina främmande språk.

Dessa reflektioner räckte gott som ångest- och stressreducerare! Jag började genast söka efter lämpliga och prisvärda flyg, boenden och anslutningsfärdmedel. Inom kort fick jag klart för mig att även en annan svenska, Monica från Ljungby, hade valt just detta utbyte och vi tog kontakt. Vi samarbetade kring presentationen och lade upp den på USB-minne samt i hennes minidator.

Äntligen Palma

”Är det någon här som kallar sig för Anneli?” Det var Monicas första ord med adress till mig på Palmas flygplats. Jag väntade på min väska och var väl inte alltför alert, men svarade ändå så småningom; ”Jo, jag”.

Vi tog buss *numero uno* till den gata där hotellet skulle ligga, utan att veta var vi skulle gå av. Men efter lite snack sinsemellan fick vi hjälp av några svenskar som satt framför oss på bussen. De halvchansade på en hållplats och det visade sig vara rätt. Efter 14 timmar på resande fot var det så skönt att packa upp, ta en dusch och krascha i den stenhårda hotellsängen med lövtunt täcke!

På kursens startdag promenerade vi cirka 40 minuter till utbildningslokalen och bekantade oss med tre fransmän, en belgare och en norska utanför portarna. Förväntan låg i luften och det var både spännigt och hjärtligt mellan oss. Kursledarna hälsade på oss och fler och fler deltagare anslöt sig. Vi var på plats i själva lokalen strax efter klockan nio. Väl där gjordes ett schema upp för ordningen på våra presentationer om respektive lands utbildningssystem och vägledningsorganisation. Sverige fick chans på andraplatsen. ”Bra”, tänkte jag, ”då hör jag i alla fall vad de som kommer efter oss har att säga”.

Presentationen förlöpte väl. Det var dock lite rörigt och väldigt segt att det tolkades till spanska under tiden. Många av de externt inbjudna spanjorerna förstod inte engelska. Jag var glad över min erfarenhet av gruppinformationer till nyanlända invandrare med ett antal talföra

tolkar närvarande. Dessutom droppade kursdeltagare in under hela förmiddagen på grund av flygförseningar och vilsepromenader.

Presentationerna var planerade att pågå under två timmar, men när klockan slog tolv var det fortfarande ett antal deltagare som ännu inte hade hållit sin presentation. Det hade behövts en betydligt tydligare styrning från kursledarna för att få till den tidsplanen. Jag tror dessutom att alla hade vunnit på att ha presentationspasset dag två när vi bekantat oss lite med varandra och troligen varit mer fokuserade.

Utbildningar inom turismsektorn

Två timmar sent anlände gruppen, via en promenad med efterföljande stadsbussresa, till Nautical fishing center. Här utbildas personer som önskar ett arbete inom turismsektorn eller behöver vidareutveckla sig inom sektorn. På skolan studerar såväl ungdomselever som vuxna. Man studerar teoretiskt i ett år och har därefter fem månaders praktik utan lön. Skolan skriver avtal med olika företag för praktikperioden. Ett exempel på utbildning är befälhavare på passagerarfartyg och vi fick se hur det kan se ut i en fartygssimulator.

Alla studerande genomgår inom sin utbildning en kurs inom området *lifelong guidance*. Kursen innehåller bland annat arbetsmarknadskunskap och information om hur man skriver CV.

Vid tvåtiden anlände vi till lunchrestaurangen och trekvart senaste fullkomligt slukade jag lunchen. Resten av veckan var min väska fylld med bananer, nötter och vatten. Om jag hade haft en kaffetermos med till Palma så hade mina mellanmål varit fullkomliga...

Skolbesök med feelgood - känsla

Dag två hade vi ett i mitt tycke lyckat studiebesök på Jovent, en frivillig yrkesskola som undervisar ungdomar i 14-15-årsåldern, vilka efter misslyckade studier lämnat den traditionella skolan i förtid. Man har varit igång sedan 1980-talet med olika styrning och lite olika inriktningar. Särskilt upplyftande för min del var att få ta del av det personliga engagemang som lärarna uttryckte. Man arbetar mycket tydligt med målet att stärka varje individ. Lärarna fokuserar på var och ens styrkor och försöker med hjälp av positiv förstärkning att utveckla alltifler färdigheter. Man möter studenterna utifrån ett holistiskt synsätt och lärarna betraktar varje studerande som såväl "en aktör som en kreatör". Lärarna uttryckte sig gärna i metaforer under presentationen till oss. Till exempel beskrev man gruppen som en spegel, som reflekterar individens handlingar och på sikt bidrar till att individen vill fördjupa sitt engagemang i de egna studierna.

Skolan har i stort sett inga avhopp. Tyvärr har nu staten minskat på anslagen, så lärarna kände tydligt hur de fick allt mindre tid till varje studerande.

Dagliga studiebesök

Hela kursveckan var välfylld med studiebesök. Vi besökte SOIB, som är en regional arbetsförmedling för allmänheten. Här arbetar man bland annat med att välja ut de bästa arbetsökande till varje ledigt arbete. Min uppfattning är att arbetsförmedlarna har stor makt genom att de ansvarar för ett första urval innan arbetsgivaren ser ansökningarna. Man samtalar med varje arbetsökande inför en ansökan utifrån en särskild samtalsmodell. Arbetsförmedlaren ska vara lyhörd, tålmodig, empatisk, uppmärksam, förstående vid kundens beskrivning av sin värld, behjälplig vid kundens formulering av mål och delaktig i diskussioner som kan uppstå kring "bästa - värsta utfall".

Vi besökte även följande organisationer: Vuxenutbildningen, CAEB, (motsvarande Handelskammaren), UNION, (ungefär: fackets service inklusive vägledningssamtal), Informationscenter för medborgare på orten Sollér, samt ett antal yrkesgymnasieskolor - varav ett gymnasium även bedriver eftergymnasial yrkesutbildning.

Värt att notera utifrån mitt intresseområde är att vuxenstuderande i Spanien inte studerar lika många gymnasiekurser som ungdomselever för att uppnå slutbetyg. Man räknar med att den vuxne har skaffat sig kunskaper genom livet. Därmed läser en vuxenelev ungefär hälften av ämnena som krävs för slutbetyg, det vill säga sex ämnen istället för elva. Något studiemedelssystem finns inte "Det har landet inte råd med!" klagade rektorn. Det betyder att eftermiddags- och kvällsstudier är vanliga inom vuxenutbildningen. Värt att notera för en vägledare som jag, med papper i högar över skrivbordet, är att vägledaren på Vuxenutbildningen inte arbetar administrativt. Hon lämnar över all dokumentation till sekreterarna på skolan. Hon skriver dock ett antal elevbedömningar om året vid överföring av studerande till annan vuxenutbildning. I övrigt ägnar hon sig uteslutande åt information enskilt och i grupp samt samtal.

På ett av yrkesgymnasierna kom vi in på begreppet *generation Nini* – ungdomar som inte tycks vilja göra någonting; inte studera, inte arbeta, än mindre flytta till jobb eller studier. Man upplever i Spanien ett växande problem med dessa ungdomar, företrädesvis pojkar. Vi diskuterade begrepp som avsaknad av identifikation med traditionella värden och flera länders vägledare verkade känna igen problematiken.

Vägledares utbildning

När det gäller Europeiska vägledares utbildningsbakgrund skiljer det sig åt mellan länderna. I vår grupp hade alla minst motsvarande en kandidatexamen som grund. Fransmännen är psykologer - dock inte legitimerade - men med rätt att kalla sig psykologer inom skolväsendet. Den italienska kvinnan är också psykolog. De två herrarna från Luxemburg är lärare med delade tjänster, undervisning och vägledning. Norskan är lärare med uppdrag som utbildningsinspektör och vägledare. Belgaren är utbildad inom psykologi, etik och filosofi men jag är inte klar över namnet på hans examen. Engelsmännen har varsin Bachelor samt ett års påbyggutbildning inom *career guidance*. Polona från Slovenien har examen i social pedagogik på universitetsnivå. Polskorna är lärare, med *english philology* som namn på examen. Våra nuvarande ansvarsområden skiljer sig förstås också åt, men såväl glädjeämnen som dilemman överensstämmer trots allt ganska väl.

De mottagande vägledarna på de olika studiebesöken tycktes ha varierande utbildningsbakgrund. Min uppfattning är att många av dem arbetar som lärare med vägledande insatser vid sidan av. Vi besökte ju till min glädje en vuxenutbildning och vägledaren som arbetar där är psykolog.

Jag hade gärna diskuterat våra olika utbildningsbakgrunder och nuvarande arbetsuppgifter mer under kursveckan. Exempelvis hur man känner att genomgångna utbildningar och tidigare erfarenheter stämmer överens med det uppdrag man ska utföra. Jag hade också gärna diskuterat yrkesroller. Vi fick förvisso ut mycket av varandra via våra diskussioner under de ofta långa promenader som företogs mellan två studiebesök och det handlar förstås om att vara vaken och aktiv själv. Men mer avsatt tid för erfarenhetsutbyte hade varit på sin plats. Vilka problem brottas man med i vardagen som vägledare, vilka resurser och mandat spelar man med, hur samverkar man med olika intressenter, vilka metoder känns naturliga att

använda i olika typer av samtal och så vidare. Jag vet att vi är flera i gruppen som har liknande åsikter om detta och vi har varit noga med att skriva om det i kursutvärderingen.

Efter hemkomsten

I vår grupp fanns från första stund en god stämning och min uppfattning är att alla vägledare betraktade deltagandet i denna kursvecka som ett stort privilegium.

Nu efter hemkomsten har jag kontakt med flera personer via e-post, chat och meddelanden på facebook. Jag hoppas till exempel på att jag får ett antal användbara verktyg från England utifrån Egans trestegsmodell och material om hur man kan arbeta strukturerat med workshops.

Jag uppmanar den som är sugen på att komma ut i Europa att anstränga sig för att få in alla papper i tid och vara med i urvalet nästa gång. Det ger mycket tillbaka såväl professionellt som personligen. Jag kommer själv att ansöka igen, även om jag får utgå från att jag inte är prioriterad.

Reflektioner

Det gäller att vara öppen mot omgivningen, till exempel beredd på att blanda språk och hjälpa andra att förstå om det behövs, att ge och ta, att förstå och acceptera olikheter mellan länder och mellan individer. För min del handlade det bland annat om att acceptera hur man förhåller sig till klockslag, hur man finner ro i att transportfrågor tycks vara oklara ända fram till avgång, hur man klarar sig utan sammanfattningar, reflektionstillfällen och bensträckare, hur man tacklar tillfällig mat – och koffeinbrist. Mellanmålsbristen uppvägdes förvisso till stor del av mycket goda och avkopplande flerrättersluncher på minst en till en och en halv timme, intagna ute i den ljuvliga vårluften!

Jag vet inte om man kan påstå att Mallorca befolkas av tidsoptimister eller om planeringen snarare speglar de individer som ledde gruppen. Det känns viktigt att inte generalisera för mycket. En av de yngre kursledarna gick i slutet av veckan med på vårt begrepp *spanish time* och han använde uttrycket själv flera gånger. Bland annat när vi aningen kvadratiska nordbor frågade om olika tider. Värt att notera till kursledarnas försvar är att hela kursprogrammet genomfördes. Dock inte inom *svensk tid*.

Anneli Gustavsson

Studie- och yrkesvägledare vid Karlstads-Hammarö Vuxenutbildning